

Senyar-se i variants

(ALDC, III, 546. *Senyar-se*)

El llat. SIGNARE ‘assenyalar, signar’ va prendre en la confessió catòlica el sentit de ‘fer el senyal de la creu’ (s. XIII), usat com a reflexiu, *senyar-se*, del qual oferim aquí les variants (la resposta *senyar* [var. *sinyar* 126] correspon en realitat a un ús pronominal, però que no s’ha manifestat com a tal en el context). El ross. i alg. *se senyar* respon a una anticipació del pronom davant l’infinitiu per influència de l’oc. i el sard respectivament (veg. PALDC, I, mapa 36), i el bal. *senyar-sè* (var. *senyatsè* 72, 75, 77) implica un desplaçament de l’accent sobre el pronom, realitzat quatre segles enrere (veg. PALDC, I, mapa 37). *Senyar-se* (var. *assenyar-se* 175, per pròtesi vocàlica; *assenya-se* 187; *senyar-si* 96) ha sofert una assimilació [-rs-] > [-s-] amb dos resultats: a) *senyà-se* (var. *sinyà-se* 142, *sinyà-si* 93, per assimilació *e* > *i* a la palatal), amb manteniment de la forma plena del pronom; b) *senyà’s* (var. *sinyà’s* 112, 121). En terres occidentals ha penetrat *santiguar-se* (var. *santiuà-se* 87, 156; *sentiguà-se* 100, 190; *santiguà’s* 122), manlleu

al cast., on deriva, per via semiculta, de SANCTIFICARE (comp. AD-VERIFICARE > cast. *averiguar*). Són formes cultes *signar-se* 2, 55, *fer el signe de la creu* 9 (var. *sinye* 11 ← fr. *signe*; *signo* 13 ← cast.) i *persignar-se* (var. *presignar* 54) (s. XVII) amb un sentit específic ‘fer tres vegades el senyal de la creu amb el polze de la mà dreta, un al front, l’altre a la boca i l’altre al pit’, que no hem cartografiat i que és pres del llat. PERSIGNARE; *fer les quatre creus* 95 (o *bendicions* 95) afegeix als tres senyals el de senyar-se.

Altres formes perifràstiques descriptives són: *fer el senyal de la creu* 49, 55, 63, 67, 123 (var. *fer la senyal de la creu* 93 ← cast.); *fer el nom del pare* 12, 20, 22, 50, 55, 57, 103, al·lusi a les paraules inicials que acompanyen el fet de senyar-se (“En nom del Pare i del Fill i de l’Esperit Sant”). *Senyar-se* i *persignar-se* són mots normatius.

